

Надежда Бойко**НАЦИСТСКИЙ ОККУПАЦИОННЫЙ РЕЖИМ НА ПЕРЕЯСЛАВЩИНЕ ЯЗЫКОМ АРХИВНЫХ ДОКУМЕНТОВ (ОБЗОР ДОКУМЕНТОВ ЦГАВО УКРАИНЫ)**

В публикации представлены документы Центрального государственного архива высших органов власти и управления Украины, которые содержат информацию об оккупационном режиме на Переяславщине в 1941–1943 гг.: часть документов освещает борьбу оккупационного режима с партизанами в 1941 году, а другая часть – отдельные этапы становления и усиления этого режима. Рассматриваются документы отдельного фонда ЦГАВО Украины – коллекция микрофотокопий документов германско-фашистских административных учреждений, армейских групп и их тыловых охранных подразделений, которые действовали на оккупированных восточных территориях (ф. КМФ-8).

Ключевые слова: ЦГАВО Украины, Вторая мировая война, Переяслав, Переяславщина, оккупация.

Nadiya Boyko**THE NAZI OCCUPATION REGIME IN PEREYASLAV REGION BY LANGUAGE OF ARCHIVAL DOCUMENTS (REVIEW OF DOCUMENTS FROM CSASA OF UKRAINE)**

The publication presents the documents of the Central state archive of Supreme authorities and administration of Ukraine, which contain information about the occupation regime in Pereyaslav region in 1941–1943.: some of the documents illuminates the struggle of the occupation regime with the partisans in 1941, and the other part – the individual steps in the formation and strengthening of the regime. Considered the documents separate fund of CSASB Ukraine – collection scratchcopy documents Nazi administrative agencies, military groups and their rear guard units operating in the occupied Eastern territories.

Key words: TSDAVO Ukraine, World War II, Pereyaslav, Pereyaslav region, ccupation.

УДК 930.2:94 (477.83/.86)**Роман Савіцький****«ЛІТОПИС УПА» ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ГАЛИЧИНІ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 РР.)**

У статті подано огляд видання «Літопис УПА»; проаналізовано матеріали, що розкривають особливості суспільних процесів на території дистрикту Галичина у 1941–1944 рр. Крім того, здійснено спробу диференціювати джерела на окремі групи, взявши за основу тематичний принцип.

Ключові слова: «Літопис УПА», український національно-визвольний рух, нацистська окупація, дистрикт Галичина, суспільні процеси.

Друга світова війна як найбільший військовий конфлікт в історії людства, залишила величезну за своїм змістом та обсягом джерельну базу. Цей масив документальної інформації, як це не парадоксально, дуже часто приводить дослідників до зовсім протилежних висновків (згадати, хоча б, результати радянської та західної історіографії). Гостро дискусійними є питання колабораціонізму, особливостей проживання населення на окупованій території, національно-визвольного руху. Вирішення таких контрверсійних питань можливе тільки завдяки залученню до наукового обігу різновидового джерельного матеріалу, використанню напрацювань вітчизняної та зарубіжної археографії, а також різностороннього та аполітичного аналізу наявної інформації.

«Літопис УПА» – серійне видання з історії українського національно-визвольного руху (у 2012 р. воно включало 100 томів). Видавництво «Літопису УПА» розпочалось у 1973 р. в Канаді, а з 1995 р. продовжилось і в Україні. В залежності від місця видавництва та тематики виділяють наступні серії: «канадська» (або ж «стара» чи «основна»), «Літопис УПА. Нова серія» («київська»), «Літопис УПА. Бібліотека», «Літопис УПА. Події і люди». У каталозі до перших 100 книг «Літопису УПА» зазначається, що «томи появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступних. Перша серія «Основна» – налічує 51 том. Друга – «Нова серія» – (започаткована в 1995 р.) нараховує 18 томів. Вона виходить під грифом не лише «Літопису УПА», але й Інституту української археографії ім. М. С. Грушевського НАН України, Державного комітету архівів України та Галузевого державного архіву СБУ. Третя – «Бібліотека» – (заснована у 2000 р.) видає дослідження та спогади. У серії вийшло 11 томів, а ще декілька готуються до друку. Для

популяризації визвольної боротьби започатковано четверту серію «Події і люди», в якій опубліковано 17 книг та планується видавати інші дослідження» [5, с. 4]. За даними офіційного сайту «Літопису УПА» до 2015 р. у чотирьох серіях видано 118 томів («основна» серія – 51 том, «Літопис УПА. Нова серія» – 24 томи, «Літопис УПА. Бібліотека» – 13 томів, «Літопис УПА. Події і люди» – 30 томів) [6].

Метою цієї статті є проаналізувати зміст «Літопису УПА» та показати як він розкриває суспільні процеси на території дистрикту Галичина у 1941–1944 рр.

Перед безпосереднім вивченням «Літопису УПА» слід зауважити, що тут не подається аналіз таких серій як «Літопис УПА. Нова серія», «Літопис УПА. Бібліотека», «Літопис УПА. Події і люди». Аналіз змісту вищеназваних серій, на нашу думку, було б доцільно подати окремим дослідженням. Об'єктом нашого дослідження є ті праці, що виходили друком під заголовком «Літопис УПА» (так звана «основна» чи «канадська» серія; на нашу думку правильно вживати назву «Літопис УПА» без уточнень, оскільки такою є назва у самому виданні).

До «Літопису УПА» включено «переважно секретні документи переправлені з України, що їх рейдуючі частини і спецкур'єри переправили на Захід. Більшість із них походить з архіву ЗП УГВР (Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради – примітка автора). Винятком є томи 2, 6, 21, 22, 48, які базуються на німецьких, польських, чеських і словацьких архівах. Томи – 43, 44, 46, 49, 50 укладені на основі знайденого у 2004 р. архіву в с. Озерна Тернопільської області» [29].

Варто також зазначити, що не всі томи «Літопису УПА» стосуються території дистрикту Галичина та хронологічних рамок нашого дослідження (1941–1944 рр.). Тому нижче подано огляд тих матеріалів, які прямо чи опосередковано розкривають проблему нацистської окупації Галичини. Зокрема, том 6 розкриває діяльність УПА через призму німецьких документів. Частина з опублікованих джерел стосується території дистрикту Галичина (документи № 34, 37, 44, 46, 52, 62). Серед цих документів представлені: звіти Абверу при головному командуванні про дії УПА в Галичині, про стосунки з угорською армією, лист командира «Охріма» невизначеної групи УПА «До Головного командування німецького війська у Галичині», у якому зазначається, що «співпраця буде можлива тоді, коли німці припинять терор супроти українського населення і звільнять політичних в'язнів [7, с.194]. Щодо 7-ого тому, то в ньому міститься інформація про особливості завершального періоду нацистської окупації, про зміну ставлення окупаційної влади до українського національно-визвольного руху (док. № 1, 2, 7 та ін.) [8].

Тематично поєднаний із попередніми томами 21 том «Літопису УПА», що розкриває особливості діяльності повстанського руху через призму німецьких архівних матеріалів. Більшість із документів цього видання знаходяться у Державному архіві США у Вашингтоні та були опрацьовані Омеляном Антоновичем [18, с. 7]. Джерельна цінність опублікованих документів також зумовлюється тим, що вони є німецькомовними, тобто зберігається автентичність тексту. Для зручності користування у кінці кожного з трьох вищеназваних томів подається коротка анотація українською та англійською мовами. Проте переклад документів німецьких органів влади про діяльність УПА та анотації до них, що містяться в 6, 7 та 21 томах отримали критичне висвітлення у сучасній українській історіографії [2].

Безпосередньо стосується тематики нашого дослідження восьмий том «Літопису УПА». У ньому подані документи та офіційні публікації Української Головної Визвольної Ради (далі – УГВР) за 1944–1945 рр. Про створення УГВР оголошено на установчих зборах, що відбулися 11–15 липня 1944 р. біля сіл Недільна (нині Старосамбірський район Львівської обл.) та Сприня (нині Самбірський район Львівської обл.) під охороною відділів УПА. Згідно із документами УГВР: «а) консолідує самостійницькі суспільно-політичні елементи; координує діяння політично-активних середовищ; очолює визвольну боротьбу, дає напрям українській державницькій політиці та керує нею; репрезентує український народ та його державницькі змагання перед зовнішнім світом» [9, с. 27]. Установчі збори УГВР проводились під час активної фази Львівсько-Сandomирської наступальної операції радянської армії. Німецьке військово керівництво на чолі із генерал-фельдмаршалом Моделем сконцентрувало свої зусилля на фронтових боях, що створило сприятливі умови для проведення Установчих зборів УГВР. Також у цьому томі містяться такі документи, як «Універсал УГВР», «Присяга вояка УПА», матеріали із «Вісника» (друкований орган Президії УГВР), а також статті А. Пансенка, О. Бродового, Й. Позичанюка, Я. Старуха про УГВР. Значно збільшує інформаційну цінність видання підбірка світлин, що розміщені наприкінці тому [9]. Діяльності УГВР за кордоном у 1946–1952 рр. присвячені два наступні томи «Літопису УПА» [10–11]. Завершує серію публікацій про УГВР том 26 «Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади». У цій книзі містяться спогади активних учасників утворення та функціонування УГВР (М. Прокопа, Л. Шанковського, Д. Ребет, Р. Галібея та ін.), документи про закордонну політичну діяльність представників УГВР (М. Лебеда, К. Микитчука, Є. Стахіва, А. Долинського, Я. Струтинського та ін.), листи Президента УГВР К. Осьмака

[20]. Документи розміщені у томах №№ 8, 9, 10 та 26 дають змогу зробити висновки про те, що український національно-визвольний рух активно функціонував у важких умовах нацистської окупації. Внутрішня та зовнішня політика, що проводилась УГВР, є яскравим підтвердженням цього.

Одинадцятий том «Тернопільщина: Список упавших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 р. до 31 грудня 1948 р.» є першим з-поміж книг «Літопису УПА», що вміщує детальний список воїнів УПА. Уже у вступі вказано, що серед 730 вояків, біографії котрих подано у виданні, не всі загинули від «радянської кулі», але є також і загиблі у боротьбі з німецькими військами. Список подано у територіальному вимірі: Тернопільський надрайон (Великоборківський, Микулинецький, Козлівський, Велико-Глибочоцький райони) та Зборівський надрайон (Зборівський і Заложцівський райони). Крім того, у виданні знаходиться інформація про долю окремо взятого воїна УПА у період нацистської окупації краю [12].

Продовжує публікацію коротких біографічних даних учасників українського націоналістичного підпілля том 36 «Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини». У цьому виданні міститься структурована за географічним та алфавітним принципом інформація про повстанців, короткі біографічні відомості, посилання на архівні матеріали. Подаються дані про членів ОУН та вояків УПА колишньої Дрогобицької та Львівської областей [26].

Важливим джерелом до вивчення українського національно-визвольного руху у східній частині дистрикту Галичина (Бережанська, Чортківська, Тернопільська округи) є 12-ий том «Літопису УПА» під назвою «Третя подільська округа УПА «Лисоня». На особливу увагу заслуговує документи, що датуються 1943–1945 рр. та подає описи боїв повстанців з більшовиками та німцями [13].

Наступним джерелом до вивчення суспільних процесів у дистрикті Галичина є 15-ий том «Літопису УПА». У ньому подаються спогади командира відділу особливого призначення Костя Гіммельрайха про ставлення німців до УПА [14].

Спільною тематикою об'єднані 18-ий та 19-ий томи «Літопису УПА». Обидві книги розповідають про групу УПА «Говерля». У томі 18 подано звіти та офіційні публікації групи УПА «Говерля». Том 19 містить спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру, що розкривають діяльність групи УПА «Говерля». Структуру тому складають чотири розділи. У першому розділі подано три статті командира IV Воєнної округи УПА-Захід Івана Бутковського, в яких автор описує діяльність УПА у східній частині дистрикту Галичина, боротьбу УПА з радянськими партизанами та німецькими й угорськими арміями у 1943–1944 рр. Другий розділ містить спогади вояків УПА Івана Морковчука, Івана Богуславського, Миколи Литвинця, Володимира Чав'яка. Третій розділ («Підпільні видання мемуарного характеру») подає передрук журналу «За волю України», брошуру «Полковник Грегіт-Різун», витяг із збірки «Буковина у боротьбі» та інші матеріали [16]. У четвертому розділі знаходимо спогади голландського генерал-лейтенанта Едварда Й. Ц. ван Готенгема про контакти з УПА, які уже були видані окремою книгою [3].

У 23-му томі, що вийшов друком під назвою «Медична опіка в УПА» подається інформація про спроби налагодити медичне забезпечення у структурних підрозділах УПА, про діяльність з червня 1941 р Українського Червоного Хреста. Крім того, у цій праці подається спогади та статті активних учасників медичного руху: доктора Т. Воробця, І. Савицької-Козак, В. Гранаса-Ониськова, Д. Капітана, Р. Мороза, А. Мартинюк та багато ін. Погляд «збоку» на організацію медичної опіки в УПА продемонстровано завдяки спогадам та документам «лікарів-чужинців»: А. Штерцер, П. Моцюк, Б. Подоляк, В. Давидович [19].

Том 32 «Медична опіка в УПА. Книга друга» є логічним продовженням 23 тому. Серед масиву документів, що знаходяться у книзі, для нашого дослідження мають значення спогади А. Стецько (студентка медицини, яка в 1943–1946 рр. виконувала обов'язки референта УЧХ у м. Львові та його околицях), О. Зеленюка (хірург УПА) та ін. Інформація, що стосується теми нашого дослідження, сконцентрована у третьому розділі книги «Медично-санітарна опіка в УПА в Галичині» (статті, нариси, спомини учасників Санітарної служби УПА і УЧХ). Якщо врахувати умови окупації, то варто відмітити, що медичне забезпечення вояків УПА організоване на високому рівні. Зокрема, Р. Симків подає інформацію про курси медичних сестер у Долині, що свідчить не тільки про надання послуг практичної медицини, а й про підготовку кваліфікованих кадрів [31, с.335].

Том 24. «Ідея і чин. Орган Проводу ОУН, 1942–1946. Передрук підпільного журналу» є репринтом журналу, що був друкованим органом Проводу ОУН. Для нашого дослідження мають вагоме значення документи, що стосуються періоду нацистської окупації краю (числа 1–7 за 1942–1944 рр.). У цих документах ми можемо прослідкувати динаміку змін у політиці ОУН. Важливою, на нашу думку, є позиція щодо українсько-польських відносин, яку на сторінках журналу висловив Я. Борович: «Вдумуючись глибше в історію польсько-українських відносин, аналізуючи минулу і сучасну польську політичну ментальність, приходиш до глибокого пересвідчення, що ніколи з поляками ні до чого путнього і певного не договоришся, коли обстоюєш політику незалежницьку і державницьку українську національну ідеологію... [Але] Ми свідомі того, що перед лицем небезпек,

які грозять усім поневоленим народам Сходу від німецького і московського імперіалізмів тільки спільний фронт поневолених... є одинокою правильною відповіддю» [1, с. 195–196].

Наступний том, що подає дані про нацистську окупацію Галичини, має назву «Тисяча доріг. Спогади». У ньому подається розповідь М. Савчин, яка виконана у літературній формі та містить велику кількість прямої мови. Авторка пише про початок німецької окупації (вона на той час була у Львові), про атмосферу великої надії на відродження власної державності, що панувала у перші дні окупації. Також згадує про злочини НКВД, які були здійснені перед відступом радянської влади. Разом з тим, М. Савчин пише й наступне: «Фронт просувався все далі на схід, протягуючи за собою вибухи бомб та гул гармат. Лиш важкий гуркіт бомбовиків у небі та довгі військові ешелони на схід нагадували про війну. Тим часом життя вклалось у свої звичні форми. У селі відновлено адміністрацію, пошту, торгівлю, а восени відкрито школу. В усіх установах працював місцевий елемент, який дбав насамперед про добро населення. Адміністрація часто остерігалася людей від грабунків з боку німців, що час від часу наїздили на село» [21, с.38]. М. Савчин детально розповідає про свою підпільну роботу у структурах ОУН, про побутові особливості нацистського «нового порядку» й про підпільну діяльність УЧХ.

Том 29 «З юнацьких мрій – у ряди УПА» подає спогади ройового УПА Івана Гарасимова («Палія»). Для нашого дослідження особливе значення мають перші частини книги, що містять інформацію від осені 1943 р. про те, як «відбувались вишколи молоді, підготовка до збройної боротьби, як діяла підпільна організація ОУН з різними реферантурами,... як постачали харчі для підстаршинських і старшинських підпільних шкіл, доставляли та розділювали зброю» [22, с. 7]. Також у спогадах вміщено опис вишкільного табору УПА «Олені», який розташовувався під горою Маґура. «Табір стояв над потічком, у котрому вода ніколи не замерзала. Метрів, може, сто від потоку стояли чотири довгі колиби, що вміщували по 60 вояків. За потоком була шпиталька. Недалеко від неї стояв великий будинок, у котрому містився штаб школи та квартири для інструкторів. Далі над самим потоком була колиба на одну чоту. Ще трохи далі – великий магазин. Внизу, над іншим потоком, стояла кухня. Недалеко від кухні була лазня-парня, збудована ... на зразок сибірських лазень. Біля кухні висіли на деревах заморожені четвертини волів і свиней» [22, с. 32]. Щодо безпеки табору, то тут «на всіх підходах були обладнані кулеметні гнізда, в яких постійно перебували наші застави» [22, с. 32].

Том 30 «Крізь сміх заліза. Хроніки» продовжує публікацію спогадів учасників УПА про власні життєві долі і боротьбу проти окупантів. У цій книзі знаходимо спогади Степана Стебельського («Хріна», подано два твори «Крізь сміх заліза» й «Зимою в бункері») та Олекси Конопадського («Острроверха», його усні розповіді опубліковано Анною Черешньовською під заголовком «Спомини чотового Острроверха: Хроніка тактичних відтинків УПА «Лемко» і «Маківка», 1944–1948 pp.» [23].

Також підбірку спогадів містить том 31 «УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя» 1943–1947 pp.». У цій книзі опубліковано спогади І. Гарваса, З. Соколюка, А. Гука, А. Кчала, І. Лялюка, котрі вели свою боротьбу на території сучасної Львівщини. У виданні, окрім спогадів, також містяться офіційні документи (оперативні звідомлення і звіти) за 1945 р. і 1946 р. [24].

У томі 45 «Літопису УПА» містить 46 спогадів про життя генерала Романа Шухевича («Тарас Чупринка», Головний Командир УПА). Серед публікацій є інформація і про спроби німецької влади використати український національно-визвольний рух у своїх цілях для боротьби з більшовизмом [30, с. 223–233], і про боротьбу німецьких окупаційних властей з повстанцями, [4, с. 326–330]].

Східних регіонів дистрикту Галичина стосується том 49 «Тернопільщина: «Вісті з Терену» та «Вістки з Тернопільщини». 1943–1950 pp. ...». У цьому виданні подано інформацію про протистояння УПА з польським населенням, боротьбу з німецькою та радянською владою [28].

Підсумовуючи наведену вище інформацію, можна зробити наступні висновки. Із п'ятдесяти одного тому першої серії «Літопису УПА» питання нацистської окупації Галичини прямо чи опосередковано висвітлюється у двадцяти одному (ТТ.: 6–8, 11–12, 15, 18, 19, 21, 23–28, 29–32, 36, 45, 49). У відповідності до тематики опублікованих матеріалів можна виділити кілька доволі умовних груп:

- а) німецькі документальні дані про УПА (ТТ. 6, 7, 12);
- б) матеріали, що розкривають діяльність УГВР у 1944 р. (ТТ. 8, 26);
- в) списки загиблих учасників національно-визвольного руху (ТТ. 11, 36);
- г) документи окремих військово-територіальних одиниць (ТТ. 12, 18, 19, 49);
- д) спогади учасників та очевидців подій (ТТ. 15, 28, 29, 30, 31, 45);
- е) повстанська періодика та інші підпільні видання (Т. 24);
- є) документи, що розкривають особливості медичного забезпечення УПА (ТТ. 23, 32).

Запропонована класифікація є доволі умовною, оскільки деякі томи видання (наприклад, тт. 26, 32 та ін.) містять джерела різного походження, а підбір матеріалів здійснено відповідно до

конкретно взятого видання. Великий обсяг опублікованої джерельної інформації, що виходить не системно, певною мірою ускладнює пошук необхідної інформації. Очевидно, видавці «Літопису УПА», усвідомлюючи цю проблему, спробували її вирішити шляхом публікації каталогів та довідників [5, 17, 25].

Загалом, «Літопис УПА», незважаючи на широку репрезентативність опублікованих документів, недостатньо розкриває особливості окупаційної політики нацистів у Галичині. Зрештою, вирішення цього питання й не було основною метою авторів та укладачів цього унікального, багатотомного видання. Проаналізувавши зміст «Літопису УПА», можна стверджувати, що в ньому зібраний величезний масив джерельної інформації щодо українського національно-визвольного руху загалом та у дистрикті Галичина зокрема. Творці цього видання не ставили перед собою завдання розкрити суспільні процеси в дистрикті Галичина в період нацистської окупації. «Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріали до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі» [27, с.881]. Тому у географічному та хронологічному сенсі «Літопис УПА» розкриває ширшу проблематику, аніж нацистська окупація Галичини (а саме: територія сучасних України, заходу Польщі, півдня Білорусії, заходу Словаччини; хронологія, – у більшій мірі, – 20–50-ті рр. XX ст.). У тематичному плані «Літопис УПА» не розкриває (або розкриває виключно через призму українського національно-визвольного руху) такі сторони суспільного життя, як регіональна політика, економіка, культура та релігія. Для детальнішого вивчення цих сторін суспільного життя дистрикту Галичина потрібно залучати ширшу джерельну базу. Проте, якщо брати до уваги вивчення українського національно-визвольного руху в дистрикті Галичина, то «Літопис УПА» висвітлює це питання дуже детально та не має подібних аналогів ні в українській, ні в світовій археографії.

Список використаних джерел

1. Борович Я. Україна і Польща / Я. Борович // Літопис УПА. – Т. 24: Ідея і чин. Орган проводу ОУН, 1942–1946 рр. Передрук підпільного журналу / [ред. Ю. Маївський, Є. Штендера]. – Торонто-Львів, 1995–1996. – С. 190–197.
2. Гончарук Г. Нацистські документи про УПА: Різноманітність / Г. Гончарук, О. Нагайцев. – Одеса: Астропринт, 2003. – 216 с.
3. Готенгем Е. Й. Ц. Моя зустріч з УПА // Е.Й.Ц.ван Готенгем. – Нью-Йорк – Мюнхен: Logos, 1972. – 24 с.
4. Дмитрик. Провідника врятувало Провідіння / Дмитрик // Літопис УПА. – Т. 45: Генерал Роман Шухевич – «Тарас Чупринка». Головний Командир УПА / [ред. П. Потічний, М. Посівнич]. – Торонто – Львів, 2007. – С. 326–330.
5. Літопис Української Повстанської Армії. Каталог (1973–2012 рр.) / [ред. П. Потічний]. – Торонто – Львів, 2012. – С. 4.
6. Літопис УПА online. Веб-сайт Літопису Української Повстанської Армії. – Режим доступу: <http://www.litopysupa.com/main.php?pg=1>.
7. Літопис УПА. – Т. 6: УПА в світлі німецьких документів. Книга перша: 1942 р. – червень 1944 р. / [ред. Т. Гунчак, П. Потічний]. – Торонто, 1983. – 256 с.
8. Літопис УПА. – Т. 7: УПА в світлі німецьких документів. Книга друга: червень 1944 р. – квітень 1945 р. / [ред. Т. Гунчак, П. Потічний]. – Торонто, 1983. – 272 с.
9. Літопис УПА. – Т. 8: Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга перша: 1944–1945 рр. / [ред. П. Потічний, Є. Штендера]. – Торонто, 1980. – 320 с.
10. Літопис УПА. – Т. 9: Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга друга: 1946–1948 рр. / [ред. П. Потічний, Є. Штендера]. – Торонто, 1982. – 535 с.
11. Літопис УПА. – Т. 10: Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга третя: 1949–1952 рр. / [ред. П. Потічний, Є. Штендера]. – Торонто, 1984. – 424 с.
12. Літопис УПА. – Т. 11: Тернопільщина. Список упавших героїв української революції / [ред. Є. Штендера]. – Торонто, 1985. – 248 с.
13. Літопис УПА. – Т. 12: Третя подільська округа УПА «Лисоня» / [ред. Є. Штендера]. – Торонто – Львів, 1989. – 352 с.
14. Літопис УПА. – Т. 15: Спогади командира відділу особливого призначення / [авт. тексту К. Гіммельрайх, ред. Є. Штендера]. – Торонто, 1987. – 266 с.
15. Літопис УПА. – Т. 18: Група УПА «Говерля». Книга перша: Звіти та офіційні публікації / [ред. П. Содоль]. – Торонто– Львів, 1990. – 328 с.
16. Літопис УПА. – Т. 19: Група УПА «Говерля». Книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру / [ред. П. Содоль]. – Торонто – Львів, 1992. – 357 с.
17. Літопис УПА. – Т. 20: Показчик до «Літопису УПА». Книга перша. / [ред. С. Шпак]. – Торонто – Львів, 1994. – 524 с.
18. Літопис УПА. – Т. 21: УПА в світлі німецьких документів. Книга третя: червень 1941 р. – травень 1943р. / [ред. П. Потічний]. – Торонто – Львів, 1991. – 271 с.
19. Літопис УПА. – Т. 23: Медична опіка в УПА / [ред. М. Ріпецький]. – Торонто – Львів, 1992. – 480 с.
20. Літопис УПА. – Т. 26: Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. / [ред. П. Потічний]. – Торонто – Львів, 2001. – 658 с.
21. Літопис УПА. – Т. 28: Тисяча доріг. Спогади / [авт. тексту М. Савчин, ред. П. Потічний, Є. Штендера]. – Торонто – Львів, 1995. – 600 с.
22. Літопис УПА. – Т. 29: З юнацьких мрій – в ряди УПА / [авт. тексту І. Гарасимів, ред. І. Тимочко-Камінська, С. Голяш]. – Торонто – Львів, 1999. – 336 с.
23. Літопис УПА. – Т. 30: Крізь сміх заліза. Хроніки / [авт. тексту С. Стебельський, ред. П. Потічний]. – Торонто – Львів, 2000. – 552 с.
24. Літопис УПА. – Т. 31: УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя». 1943–1947 рр. / [ред. І. Лико]. – Торонто – Львів, 2001. – 324 с.
25. Літопис УПА. – Т. 35: Показчик до «Літопису УПА». Книга друга. / [ред. С. Шпак]. – Торонто – Львів, 2002. – 870 с.
26. Літопис УПА. – Т. 36: Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини / [ред. М. Горбаль]. – Торонто – Львів, 1985. – 1058 с.
- 27.

Літопис УПА. – Т. 46: Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині 1946–1948 рр. Книга 3 / [ред. П. Потічний] – Торонто – Львів, 2007. – 842 с. 28. Літопис УПА. – Т. 49: Тернопільщина: «Вісті з Терену» та «Вістки з Тернопільщини». 1943–1950 рр. Книга перша (1943–1947 рр.) / [ред. М. Посівнич, І. Гомзяк]. – Торонто – Львів, 2010. – 832 с. 29. Літопис УПА. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Літопис_УПА. 30. Рен Є. Спогади про генерала Романа Шухевича / Є. Рен // Літопис УПА. – Т. 45: Генерал Роман Шухевич – «Тарас Чупринка». Головний Командир УПА / [ред. П. Потічний, М. Посівнич]. – Торонто – Львів, 2007. – С. 223–233. 31. Симків Р. Курси медичних сестер у Долині / Р. Симків // Літопис УПА. – Т. 32: Медична опіка в УПА. Книга друга / [ред. М. Ріпецький]. – Торонто – Львів, 2001. – С. 335–337.

Роман Савицький

«ЛЕТОПИСЬ УПА» КАК ИСТОЧНИК К ИЗУЧЕНИЮ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ В ГАЛИЧИНЕ В ПЕРИОД НАЦИСТСКОЙ ОККУПАЦИИ (1941–1944 ГГ.)

В статті представлений огляд видання «Летопись УПА»; проаналізовані матеріали, розкриваючі особливості соціальних процесів на території дистрикту Галичина в 1941–1944 гг. Крім того, здійснено спробу диференціювати джерела на окремі групи, взявши за основу тематичний принцип.

Ключевые слова: «Летопись УПА», українське національно-визвольне рух, нацистська окупація, дистрикт Галичина, соціальні процеси.

Roman Savitskiy

«LITOPIS UPA» AS SOURCE FOR THE STUDY OF SOCIAL PROCESSES IN GALICIA IN A PERIOD OF NAZI OCCUPATION (1941–1944)

This article provides an overview of the content of the publication «Litopis UPA»; volume analyzed, revealing the features of social processes in the District of Galicia in 1941–1944. In addition, an attempt to differentiate the material into separate groups taking the thematic principle.

Key words: «Litopis UPA», Ukrainian national liberation movement, the Nazi occupation, District Galicia, social processes.

УДК 947.085.6

Ігор Дацків

ДОЛЯ УКРАЇНСЬКИХ АРХІВІВ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті досліджуються втрати Україною історико-культурних цінностей під час Другої світової війни. В результаті аналізу історичних документів про знищення та вивезення архівних культурних надбань із нашої держави, з'ясовано, що імперські сили робили цю справу професійно та цілеспрямовано, переслідуючи свої корисливі загарбницькі цілі, щоб спотворити історичну правду і пам'ять народів, поставити під сумнів їх національну самобутність, державність та існування. Окремлено загальні масштаби трагедії втрати архівних фондів, а також маршрути їх переміщення та місця подальшого зберігання.

Ключові слова: історико-культурні цінності, архіви, документи, окупаційні установи, евакуація.

На порозі III-го тисячоліття нової ери, в добу творення незалежної української держави до важливих завдань її національного відродження відноситься невідкладне вирішення проблем виявлення та повернення суспільству історико-культурних цінностей, котрі впродовж століть вивозились та знищувались за межі нашої країни для того, щоб спотворити історичну правду і пам'ять народу, позбавити його національної самобутності права на державність, а відтак і саме існування.

Нашій країні судилося пройти тернистий історичний шлях, кожний етап якого позначений значними незворотними втратами національних історико-культурних надбань. Світові шедеври визначних художників, мозаїки, стародавні ікони, самобутні твори декоративно-ужиткового мистецтва, архівні документи, рукописи та стародруки, національні реліквії українського народу, козацькі клейноди – все це неоціненне багатство за різних обставин у певні періоди пограбовано, розкидано по світу, вилучено з наукового та культурного обігу, що вкрай негативно вплинуло на духовний розвиток українського народу, самоусвідомлення, самоутвердження себе європейською нацією.